

1. Туркий асарларини мет – симиъ узе чатектаде

Фәнни – тикшеренү эшенең максаты:

- Г.Тукайның татар әдәби телен халык теленә якынайту өлкәсендәге эшчәнлеген өйрәнү;
- Г.Тукай татар теленең сүзлек хәзинәсе белән оста эш итә алуын ачыклау;
- Г. Тукай чагыштыруларның төрле формаларын оста куллануны тикшерү.

Габдулла
Тукай

1886 - 1913

Полисемия күренеше Тукай өчен аеруча характерлы.

Мәсәлән:

*Жаннарым, күз нурларым, сез, бу маһабәтне күреп,
Жан ачып, “во как!” дices, мазлум мужиклар семьясы,*-
 (“Сайфия”.)

дигән өзектә *семья* сүзе тар мәгънәсендә *гаилә* сүзенең синонимы гына түгел, бәлки бер сыйнфый төркемне, хезмәт иясе массасын белдерү өчен. китерелгән

Диалекталь сүзләр:

-Китте кушкан жиргә, атлап
адымын *ире-ире* („Шүрәле”);

-кайда *баксаң, анда* тулган
сәүдәгәр („Печән базары...”);

Гарәп-фарсы сүзләренен кайберләре
вакытлар үтү белән архаик формага
әйләнгән *тәрәкъкый* (прогресс),
жәһаләт (наданлык), *тәгассеп* (фанатизм),
сәнә (ел), *важыптыр* (тиештер),
сәма (күк), *мәдәт* (ярдәм), *карья* (авыл),
гасый (гөнаһлы), *зольмәт* (караңгылык),
икъбал (якты, киләчәк).

Рус теленнән һәм рус теле аша кергән сүзләр:
закон, полиция, суд, юрист,
адвокат, театр, билет, арсенал,
бульвар, һ.б.

Ижтимагый-политик төшөнчэдә
йөргән сүзләр:

*капитал, депутат, политика,
конкуренция, бюрократ, локаут,
мецан һ.б.*

Фразеологик әйтелмәләрне Г. Тукай
бик актив куллана.

Мәсәлән: *ут йоту, милли агачларга
куну, күңелем кошы, күз ату,
күкләрдән йолдыз чүпләү, мәкерләр
капчыгы, сәгадәт талы,
мәхәббәт кайчысы...*

Г. Тукай чагыштыруларның төрле формаларын оста куллана.

Мәсәлән: *„Ашап яткан сорыкортка кадалдым мисле хәнжәр мин“*
(“Сорыкортларга”).

-Кузгалып китте вагон, эңилдәй бара”.

-„Ташбака төсле, вагон әкрен килә”
(“Печән базары...”).

Сынландыру алымы да кулланыла:
Аглыйдыр һәркем, күзеннән яшь сыгып,
Аглый кибеттән кәләпүшләр чыгып.
Һәм аяк астында яткан тиреләр
Барча: „Ай мескен!“ дә, „ай мескен!“-диләр.
(„Печән базары...“).

Игътибарыгыз өчен рәхмәт